

5774

Torah from Around the World

אם אין קמה אין תורה ואם אין תורה אין קמה

Alles is voorzien, en vrijheid is gegeven. De wereld wordt geoordeeld met goedheid. En alles naar de meerderheid van goede daden. En sommigen zeggen: We weten niet hoe de daden worden geteld.

(Spreuken over de Fundamenten [Pirké Avot] 3:15, uitgave Amphora Books)

Sjabbat 15 februari 2014 / 15 Adar I 5774: Ki Tisa, Sjemot [Exodus] 30:11 – 34:35

Tanach: blz. 172 - 182

Haftara: 2 Divré Hajamiem (Kronieken) 2:1 – 3:2

Tanach: blz. 1760 - 1762

Commentaar: Rabbijn Mark H. Levin, Joodse Gemeente Beth Torah, Overland Park, Kansas City, Verenigde Staten

Vertaler: Frits Pront

[Het Engelse origineel](#)

Zoals Rabbijn Jacob Milgrom in zijn Jewish Publish Society commentaar van het boek Bemidbar [Numeri] aantoon, plegen velen te zeggen dat dit het belangrijkste stuk uit de Tora is. Delen van dit boek worden vier keer gelezen in de jaarlijkse cyclus van de Toralezing. Het wordt deze week gelezen, alsmede tijdens de Sjabbatot die vallen in het midden van de Pesachtijd en van de Soekottijd (Sjabbat Chol Hamoed), plus als extra Tora-lezing op Sjabbat Sjkaliem (Sjemot/Exodus 30:11-16). Jisraël stijgt tot de grootste hoogte en daalt tot de diepste diepten bij het door God schrijven van de Tafelen van het Verbond, terwijl het volk ondertussen het gouden kalf maakt aan de voet van de berg Sinai (hoofdstukken 32-34).

De sidra begint met een telling van de Bné Jisraël, die leidt tot de belasting van een halve sjekel voor alle volwassenen van twintig jaar en ouder. De Tora gaat door over de belasting met aanvullend commentaar over het bouwen van het tabernakel in de woestijn, het misjkan. God laat het oog vallen op ambachtslieden als Betsaleel ben Oeri en Oholiav ben Achisamach om het misjkan te bouwen volgens Gods ontwerp, en onmiddellijk gebiedt Hij Jisraël

nogmaals om de Sjabbat in acht te nemen. God wijst de Sjabbat aan als „een teken tussen Mij en jullie opdat jullie weten dat Ik, de Eeuwige, jullie geheiligd heb.” (Sjemot 31:13). De verzen 16-17 vormen een terugkerend deel van onze Sjabbat-liturgie, ‘s avonds, ‘s ochtends en thuis. De Tora laat zien dat tijd heiliger is dan plaats, door het verhaal over de bouw van de heilige plaats, het tabernakel, Gods aardse onderkomen in de woestijn, te laten onderbreken door het gebod om de heilige tijd van de Sjabbat in acht te nemen.

Volgens de rabbijnen van de Midrasj maakten de Bné Jisrael gebruik van het maar steeds niet van de berg komen van Mosjé om hun plechtige belofte aan God in te trekken en zich, net als de hen omringende volkeren, over te geven aan afgoderij, moord en losbandigheid. Midrasj Pirkei de Rabbi Eliézer zet uiteen hoe de Jisraëlieten van Aharon eisten dat hij voor hen een draagbare afgod zou bouwen tot wie zij vol vreugde konden zingen, net zoals de heidenen dit deden met hun afgoden (Tora Sjlema Ki Tisa, 8, blz. 85). Toen Hur, die Aharon had geholpen met het omhooghouden van Mosjé’s armen, zich verzette tegen de godslastering van het volk, werd hij, volgens de midrasj, vermoord en intimideerden zij Aharon zodanig dat hij hen hielp met hun geplande afgoderij (Sjemot Rabbah 48:3). Er is een andere midrasj die de muiterij toeschrijft aan de „velen met een andere achtergrond die met de Jisraëlieten uit Egypte uittrokken” (Tora Sjlema Ki Tisa, 33, blz. 91 en commentaar blz. 98-99). Het waren niet de Jisraëlieten maar de vreemdelingen die slaafs degenen volgden die hen van het goede pad afbrachten.

Dat neemt niet weg dat andere bronnen betogen dat als God Mosjé opdracht geeft om „terug naar beneden te gaan” (Sjemot 32:7), de Bné Jisraël alles wat zij met God hadden opgebouwd tijdens hun reis in één keer teniet blijken te hebben gedaan. God was verheugd geweest toen Jisraël bij de Sinai reageerde met „We zullen alles doen wat de Eeuwige heeft opgedragen” (Sjemot 19:8). Ondanks het feit dat ze de Tora nog niet eens hadden gezien, hadden ze zich gehaast te gehoorzamen en zich verbonden te handelen naar Gods wil. Maar dit alles is nu voorbij. Jisraël wordt vergeleken met een bruid die afdwaalt van haar trouwbeloften terwijl ze onder de choepa staat (Tora Sjlema Ki Tisa 66, blz. 99, van Lekach Tov tot Exodus 32:8). Het duurde niet lang of de Bné Jisraël hadden de enige twee geboden overtreden die zij rechtstreeks van God hadden gehoord: „Ik ben de Eeuwige uw God, die u uit Egypte leidde” en „Vereer naast Mij geen andere goden”. Jisraël had vanaf de eerste dag bij de Sinai al de treurige intentie om tegen de geboden van God te rebelleren. Of beter gezegd, het ging er niet om dat Mosjé maar niet terugkwam, maar om niets anders dan het wankelmoedige karakter van Jisraël (Sjemot Rabba 42:8).

Als je wat er staat letterlijk neemt, zou je kunnen denken dat de zonde van het gouden kalf alleen maar afgoderij betrof, maar de rabbijnen leggen in het verhaal alle drie de hoofdzonden bloot: afgoderij, seksuele vergripen en moord (Tora Sjlema, Ki Tisa 50, blz. 96; Seder Elijahoe Rabba hfdst. 13). Het zijn misdaden die zo belangrijk zijn dat een Jood ze zelfs niet mag begaan als er een leven op het spel staat. Zelfs toen Mosjé op het hoogste puntje van de berg het Verbond met God vervulde en zo het huwelijk tussen God en Jisraël sloot, gaf Jisraël zich onder aan de berg over aan hoerij met valse goden. Je zou dus kunnen concluderen dat in de gedachtenwereld van de rabbijnen ieder van ons op elk willekeurig moment de keuze kan maken van God af te dwalen. Als Jisraël op dit zeer gevoelige en illustere moment in de geschiedenis van de mens, namelijk de huwelijksplechtigheid met God, alles kan vernietigen en het Verbond over boord zetten, dan is zonder enige twijfel elk van ons op elk tijdstip in ons leven in staat hetzelfde te doen. En dan gaat het niet alleen om het zich overgeven aan afgoderij, dat is slechts een enkele op zichzelf staande belangrijke misstap. Joden kunnen niet aanvoeren: „Oké, misschien zullen wij ons overgeven aan

afgoderij, maar we zullen nooit een moord plegen of ons schuldig maken aan seksuele vergrijpen.” Nee, we hebben een misdaad op kleine schaal begaan door in het bijzonder de geboden die ons rechtstreeks door God zijn opgelegd af te wijzen en tegelijkertijd de drie ergste overtredingen te plegen die een mens in staat is te begaan.

Desondanks vernietigt God het volk niet. De rabbijnse gedachtengang is dat God deze gebeurtenissen had voorzien en Mosjé niet aan de kant schoof, ofschoon de engelen er in hun afgunst op uit waren hem te doden (Sjemot Rabbh 42:4). Maar God dacht eerder aan een strenge bestraffing om het volk een lesje te leren, waardoor zij weer op hun schreden terug zouden keren. De aanvoerders van de rebellie werden gedood. Maar het volk keerde zich - na de straf - weer tot God.

In dit meesterlijke verhaal vinden we dus de zekerheid dat, hoe diepgaand de rebellie van Jisraël ook mag gaan, hoe ernstig die ook mag zijn, hoe de aanvoerders zich ook voornemen om het gewone volk op een dwaalspoor te brengen, God zijn volk nooit aan zijn lot zal overlaten, maar zich altijd - na het tonen van berouw - weer liefdevol om hen zal bekommeren.

De lessen moeten voor ons allen duidelijk zijn: dat ook wij in staat zijn tot grote diepten af te dalen en tot grote hoogten te stijgen; dat de neiging tot het kwade ons nooit verlaat en dat wij altijd alert moeten zijn, in het bijzonder op de belangrijkste momenten in ons leven; en dat hoe diep wij qua gedrag ook zijn gezonken, God onze handelingen ziet en ons zal vergeven als wij met oprechte wroeging op het rechte pad terugkeren.